

Gilbert Temmerman (l.) bij de tombola van het Instituut Emile Vandervelde aan de Gentse Vrijdagmarkt, 1961

Het archief van de BSP/SP-federatie Gent-Eeklo

Jan De Smedt, Amsab-ISG

Het belang van federaties in de socialistische partij is eind 20e, begin 21e eeuw sterk afgenomen, maar gedurende lange tijd was de federatie het belangrijkste orgaan dat tussen de afdelingen en de nationale top van de partij stond. De invoering van provinciale kieskringen in de aanloop naar de federale verkiezingen van 2003 versterkte nog het afnemend belang van de klassieke federatie.

Federaties vallen geografisch meestal samen met een kiesarrondissement. Hun belang wordt afgemeten aan het ledenaantal en natuurlijk de verkiezingsresultaten op hun grondgebied. De federatie Gent-Eeklo was en is een zwaargewicht in Vlaanderen, wat niet verwonderlijk is aangezien Gent zowat de bakermat was van het Vlaamse socialisme.

Het archief van de federatie Gent-Eeklo uit de BWP-periode (dus tot WO II) was al raadpleegbaar via een stortingslijst. Nu is ook het archief voor de periode van de BSP/SP raadpleegbaar.⁽¹⁾

Aan het hoofd van een federatie staat een voorzitter maar veruit de belangrijkste

persoon is de federaal secretaris, hij is de spilfiguur die het reilen en zeilen van de federatie bepaalt.

Het hier voorgestelde archief werd gevormd onder drie secretarissen: Emiel Vergeylen, Gilbert Temmerman en Danny Van De Wynckel.

Vergeylen (1888-1974), oorspronkelijk een huisschilder, was federaal secretaris van 1922 tot 1954, hij was ook gemeenteraadslid te St.-Amandsberg (1921-1963) en zetelde van 1936 tot 1958 in de Senaat. Door zijn band met de socialistische partij en zijn weerstandsactiviteiten kreeg hij gedurende de Tweede Wereldoorlog meermaals het bezoek van de 'Sicherheitspolizei' en de 'Feldgendarmarie'. In 1942 werd hij zelfs gedurende drie maanden als gijzelaar in de Nieuwe Wandeling opgesloten. Na de oorlog pikte hij de draad als federaal secretaris weer op en loodste hij de federatie door de Koningskwesitie. In 1954 trad hij af als federaal secretaris, hij werd opgevolgd door de jonge Gilbert Temmerman.

Temmerman (°1928), wiens stempel dit archief onmiskenbaar draagt, kwam uit een socialistisch arbeidersgezin uit Ledeberg. In 1946 werd hij proeflezer bij het dagblad *Vooruit* en in 1951 werd hij aangezocht om Armand Verspeeten als propagandist op te volgen in het federaal partijsecretariaat. Drie jaar later werd hij federaal secretaris. Vanaf 1959 zetelde hij in de Gentse gemeenteraad en tussen 1970 en 1982 werd hij schepen, met onder meer de stadsbedrijven en EGW⁽²⁾ onder zijn bevoegdheid. In 1971 werd hij volksvertegenwoordiger en in 1988 nam hij voor zes jaar het Gentse burgemeesterschap waar. In 1975 verving hij Edward Anseele jr. als voorzitter, eerst

ad interim en vanaf 1976 definitief. Danny Van De Wynckel, al een tijd werkzaam onder Temmerman, werd eerst adjunct-secretaris en vervolgens secretaris.

Temmerman, die zich ontpopte als een ware documentalist, hield het archief van zijn voorgangers zorgvuldig bij en creëerde voor zijn eigen werkperiode een uitzonderlijk rijk en gevarieerd archief. Van De Wynckel nam als secretaris Temmermans werkwijze over en ook als voorzitter bleef Temmerman nauwlettend de federatie volgen.

Zoals eerder vermeld was een federatie de drijvende kracht achter de regionale politieke bedrijvigheid, hetgeen inhield dat een federaal secretaris een druk bezet man was die over een ongelooflijk organisatie-talent en een enorme werkkraft moest beschikken. De federatie kreeg instructies van de nationale top en gaf die door aan de afdelingen. Er moesten federale congressen gehouden worden, de afvaardiging voor de nationale congressen moest aangesteld, het federaal bestuur regelmatig hernieuwd. De verkiezingen moesten voorbereid worden en de kandidaten gecontroleerd op lidmaatschap van de partij en aanverwante organisaties. Ledenwerving, organisatie van feestelijkheden, tombola's, ... : de federatie nam het op zich. Maakten de leden van een afdeling onderling ruzie of stelden zich ergens problemen, dan kwam de secretaris tussen. Daarnaast regelde de federaal secretaris ook de lokale activiteiten van de Nationale Federatie van Socialistische Gepensioneerden (NFSG)⁽³⁾ en de Centrale voor Arbeidersopvoeding (CAO, in 1968 Centrale voor Socialistisch Cultuurbeleid

(CSC)). Beide organisaties waren op nationaal vlak zelfstandige vzw's maar vormden op lokaal vlak meestal een onderdeel van de federatiewerking en werden ingezet bij propaganda, ledenwerving e.d.

Behalve een weergave van de werking van een grote politieke federatie is dit archief ook een wandeling doorheen de naoorlogse Belgische geschiedenis. Van alle grote gebeurtenissen werden dossiers aangelegd en/of vindt men brieven, verslagen enz. terug. Vergeylen had de oorlog nog maar nauwelijks verteerd of de Koningskwesie diende zich aan. Temmerman was net secretaris en de Schoolstrijd barstte los. De tijdgeest valt goed af te leiden uit de brieven die hij rondzond om de gemoederen daaromtrent te bedaren. Er zaten tussen de militanten ook heel wat weerstanders die voor geen kleintje vervaard waren. In een rondschrift van 25 maart 1955 aan de secretarissen van de socialistische propagandaclubs⁽⁴⁾ van Groot Gent betreffende aanvallen op socialistische lokalen had hij een verdedigingsstrategie uitgewerkt. Zekerheidshalve stond er het volgend postscriptum bij: *"HET GEBRUIK VAN WAPENS (matrakken - loden buizen e.d.) moeten stelligst worden afgeraden."* Enige jaren later diende de strijd tegen de Eenheidswet zich aan...

Het archief bevat natuurlijk alle ingrediënten van de klassieke partijwerking maar veelal is de schaal beduidend groter. Zowat elk afdelingsarchief, hoe klein ook, bevat dossiers over 1 meioptochten, maar de 1 meidossiers zijn net zoals de optochten zelf ronduit indrukwekkend en getuigen van een strakke organisatie. De bijbehorende

Betoging van de Gentse partijafdeling in Charleroi naar aanleiding van de opening van het Gailly-instituut, 1962

meiavondfeesten die meestal plaats hadden in cinema Vooruit of het Sportpaleis waren gigantisch en werden vaak opgeluisterd door het BRT-orkest⁽⁵⁾ naast de eigen koren en muziekgroepen.

Bij de verkiezingsdossiers, die een nagenoeg volledig overzicht bieden van de voorbereiding, de verkiezing zelf en de eventuele naweeën, vallen vooral de meestal goed bijgehouden poll-dossiers op. Zowel voor de wetgevende, de provincie- en gemeenteraadsverkiezingen werd een interne verkiezing georganiseerd om de kandidaten en hun plaats op de lijst te bepalen. Dit pollstelsel, dat duidelijk een poging tot interne partijdemocratie was, is merkwaardig

genoeg nauwelijks bestudeerd.

Het NFSG/VFSG-gedeelte bevat veel dossiers betreffende aanvragen om bevoegdheid van diverse overheden en biedt aldus een uitgebreid overzicht van de socioculturele activiteiten die over de hele federatie gespreid plaats hadden. Ook de jaarlijkse reizen voor de gepensioneerden zijn uitvoerig gedocumenteerd. Meestal ging het naar zee (Klemskerke), maar in sommige jaren sloot de reis aan bij een grote activiteit van de partij. In 1962 trok men naar Charleroi voor de opening van het Gailly-instituut en de daaropvolgende betoging. In 1964 trok men naar Zelzate voor de huldiging van Jozef Chalmet.

C.A.O.-Ciné-Club

ZONDAG 25 OCTOBER 1953 TE 10 UUR 'S MORGENS IN DE ZAAL VAN

CINEMA VOORUIT

Eerste abonnementsvertoning 1953-1954

Alleen voor leden

Men schrijft nog in aan de ingang

Bij de CAO/CSC-dossiers vallen meteen de Ciné-Club en initiatieven als de Music Club op. De doorsneeactiviteiten van de CAO/CSC bestonden overwegend uit voordrachten, diavoorstellingen en vormingswerk. Midden de jaren 1950 bracht Temmerman, na een geslaagd concert met Vicky Down in het Sportpaleis, vernieuwing door de Music Club op te richten en jazzconcerten te organiseren. Hij had ook de hand in de oprichting van een nieuw koor, The Golden River Singers, dat iets meer aansloot bij de nieuwe tijden en in plaats van het klassieke repertoire van 'rode liederen', musical, gospel enz. bracht.

De Music Club was een voltreffer maar ging merkwaardig genoeg ten onder aan zijn eigen succes. In 1958 wist Temmerman The Platters, Lionel Hampton en Bill Haley naar Gent te lokken en in 1959 sloeg hij iedereen met verstomming door Louis Armstrong in de Wintervelodroom in Gent te laten optreden. Het was een overweldigend succes, er was plaats tekort en de ordediensten hadden problemen om alles in goede banen te leiden. Een dergelijk optreden kon niet meer overtroffen worden en luidde het einde in van de Music Club.

De CAO Ciné-Club kenmerkte zich door een zeer hoogstaande filmselectie en gedurende het grootste deel van de jaren 1960 was er de reizende Ciné-Club die filmvoorstellingen over het hele federatiegebied gaf.

Voor de kinderen was er de CAO Rakkersclub.⁽⁶⁾ Ook hier was de filmselectie

van uitzonderlijk niveau en kregen de kinderen films van over de hele wereld te zien. Vaak ging een en ander gepaard met ludieke acties waarbij men kennis kon maken met andere facetten van de partijwerking.

Het archief bestaat uit 297 archiefdozen (30,69 lopende meter) en bevat 1857 stukken op niveau van een stortingslijst. Een grote hoeveelheid affiches en foto's (verkiezingen, 1 mei, de grote EVI-tombola's, CAO/CSC-activiteiten, ...) werd overgedragen aan het departement Beeld & Geluid. Vele dossiers bevatten een knipselmap met artikels en/of advertenties uit de bladen *Vooruit* en *Voor Allen*. De meeste knipsels werden verwijderd aangezien Amsab-ISG over de volledige collectie van deze bladen beschikt. Het is aan te bevelen ook het eerder verwerkte archief 32 te raadplegen. Dit behandelt de BWP-periode maar bevat ook naoorlogse stukken. Het archief is toegankelijk mits toestemming van de dienstdoende archivaris.

- (1) De SP-periode wordt niet volledig bestreken: de recentste archiefstukken zijn uit 1989.
- (2) Elektriciteit, Gas en Water; destijds een nutsbedrijf in handen van de stedelijke overheid.
- (3) In 1977 wordt de NFSG opgesplitst in een Vlaamse en een Waalse federatie en wordt het dus VFSG.
- (4) Propagandaclub is hetzelfde als wijkclub, afdelingen buiten Groot Gent werden als buitenafdelingen bestempeld. De term propagandaclub wordt vooral in de jaren 1950-1960 gebruikt, nadien raakt hij in onbruik.
- (5) Tussen 1960 en 1970 was Temmerman beheerder van de BRT en zelfs enige tijd ondervoorzitter van de raad van beheer ervan.
- (6) Niet te verwarren met de Rakkersclub van de Brugse Poort. Het archief van deze werking werd beschreven in Brood & Rozen, 2006/2.

Affiche van de CAO Ciné-Club, 1953